Stockholms läns landsting

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-11-09

LS 2016-0837

Landstingsstyrelsen

Yttrande över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Föredragande landstingsråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Näringsdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Näringsdepartementet över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

att omedelbart justera beslutet.

Landstingsrådsberedningens motivering

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32). Såsom förvaltningen påpekar finns det skäl för Stockholms läns landsting att ställa sig positiv till betänkandet även om ytterligare arbete behöver göras.

För Stockholms läns landstings del är det viktigt med ökade kontroller av dricksvatten då problem med dricksvatten kan påverka folkhälsan och belastningen på sjukvården. Landstinget deltar i arbetet med fysisk planering på regional nivå för att förbättre vattenförsörjningen i Stockholms län. Förbättrad rening av dricksvatten och minskade rester av bland annat läkemedel är andra viktiga aspekter för landstinget.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 31 oktober 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 29 september 2016
Tillväxt- och regionplanenämndens yttrande
Tillväxt- och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 31 augusti 2016

Torbjörn Rosdahl

Gustav Hemming

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-10-31

LS 2016-0837

Handläggare:
Clara Wahren

Landstingsstyrelsen

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -11- 09
Dnr LS 2016-0837
Rotel IX

Yttrande över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Ärendebeskrivning

Näringsdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 31 oktober 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)
Tillväxt- och regionplanenämndens protokollsutdrag den 29 september 2016
Tillväxt- och regionplanenämndens yttrande
Tillväxt- och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 31 augusti 2016

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Näringsdepartementet över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32). I förslag till yttrande ställer sig förvaltningen positiv till betänkandet, och pekar

samtidigt på ytterligare arbete som behöver göras. För Stockholms läns landstings del är det viktigt med ökade kontroller av dricksvatten då problem med dricksvatten kan påverka folkhälsan och belastningen på sjukvården. Landstinget deltar i arbetet med fysisk planering på regional nivå för att förbättre vattenförsörjningen i Stockholms län. Förbättrad rening av dricksvatten och minskade rester av bland annat läkemedel är andra viktiga aspekter för landstinget.

Bakgrund
Dricksvattenutredningen tillsattes av regeringen 2013 för att gå igenom dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran. Uppdraget omfattade den allmänna dricksvattenförsörjningen, som kommunerna ansvarar för. Syftet var att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och lång sikt, och att vid behov föreslå lämpliga åtgärder. Utredningens uppdrag betonar särskilt klimatförändringarnas betydelse och de krav på anpassningar och förändrade förhållningssätt som kan behövas för dricksvattenfrågorna.

Tillväxt- och regionplanenämnden har inkommit med ett yttrande.

Överväganden
I förvaltningens förslag till yttrande ställer sig Stockholms läns landsting positiv till betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning. I betänkandet finns en grundsyn på dricksvattenförsörjning och problem kring denna som förvaltningen delar. Samtidigt finns det fortfarande arbete att göra, bland annat vad gäller vidare utredningar, ökade kontroller av dricksvatten samt ett tydliggörande av ansvarsfördelning.

I förvaltningens förslag till yttrande framförs bland annat följande synpunkter:
Stockholms läns landsting ser positivt på att utredningen belyser vikten av fysisk planering och behovet av lämpliga planeringsunderlag på regional och lokal nivå. Stockholms läns landsting noterar också att landstingets arbete med vatten i den regionala utvecklingsplaneringen lyfts fram. Landstingets tillväxt- och regionplaneförvaltning deltar i länsstyrelsens arbete med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län. Planen beräknas vara klar hösten 2017 och ambitionen är att den ska bidra till genomförandet av viktiga insatser som lyfts fram i den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050.

Viktiga aspekter för Stockholms läns landsting i det här sammanhanget är framförallt folkhälsan och belastning på sjukvården. Provtagning bör

förbättras snarast för att säkerställa vattenkvaliteten och förmåga att varna när dagens och framtidens risker eventuellt infaller.

Säkrad dricksvattenförsörjning är inte helt adekvat i dagsläget trots att nuvarande lagstiftning går att tolka som att kommuner och huvudmän redan har ett betydande leveransansvar. Därför kan mer stöd, inte bara lagstiftning, vara ett avgörande inslag i en framgångrik strategi för att etablera en god kontinuitet i drickvattenförsörjningen.

I sammanhanget är det aktuellt att kartlägga vilka följdverkningar ett leveransavbrott har och om det finns grupper av individer som kan behöva särskilt stöd för att ta sig igenom en nödvattenkris.

Det finns fortfarande stora kunskapsluckor rörande vilka ämnen som finns i våra vatten och även potentiella samverkanseffekter av dessa. Det är därför positivt att betänkandet lyfter att det finns ett behov av såväl samordning och informationsutbyte rörande befintlig miljöövervakning av miljö- och hälsostörande ämnen i vattenförekomster avsedda för dricksvatten som ett behov av ökad kunskap genom analys av fler ämnen.

Ärendet har beretts i samråd med SLL Säkerhet och beredskap samt SLL Hållbarhet.

Förvaltningen föreslår att avge yttrande till Näringsdepartementet över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Ann Eberhardsson
Biträdande förvaltningschef

Landstingsstyrelsen

YTTRANDE
2016-11-22

LS 2016-0837

Näringsdepartementet
N2016/03080/DL

Yttrande över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32).

Stockholms läns landsting delar utredningens syn på trygg dricksvattenförsörjning som en nödvändig, värdefull och sårbar resurs och anser att betänkandet är ett viktigt dokument som kommer att bidra till att säkra tillgången på dricksvatten nu och i framtiden. Kontinuitetsplanering i försörjningens alla led är av yttersta vikt vilket också genomsyrar utredningen i många aspekter. Följdeffekterna av ett större dricksvattenbortfall är så omfattande att varje kommun måste säkerställa att dricksvatten finns att tillgå under alla omständigheter. Stockholms läns landsting ser med tillfredsställelse på att den fysiska planeringen och regionala nivån lyfts fram i betänkandet. Landstinget vill understryka behovet av att säkra tillgången till reservvatten. Att säkra länets tillgång till dricksvatten är ett uttalat mål i den nu gällande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2010.

Planering för vattenförsörjning i Stockholms län

I delbetänkandet föreslås att vattenförekomster och täkter ska få ökat skydd. Behovet av reservvattenförsörjningen i Stockholms län nämns också – något som Stockholms läns landsting välkomnar eftersom tillgång till reservvatten är centralt för landstingets egna verksamheter såväl som för länet i stort.

Stockholms läns landsting ser positivt på att utredningen belyser vikten av fysisk planering och behovet av lämpliga planeringsunderlag på regional och lokal nivå. Stockholms läns landsting noterar också att landstingets arbete med vatten i den regionala utvecklingsplaneringen lyfts fram. Landstingets tillväxt- och regionplaneförvaltning deltar i länsstyrelsens arbete med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län. Planen beräknas vara klar hösten 2017 och ambitionen är att den ska

bidra till genomförandet av viktiga insatser som lyfts fram i den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Stockholms läns landsting stöder förslaget om skärpta krav på förnyelse- och underhållsplaner. Enligt landstingets befolkningsframskrivningar kommer antalet invånare i Stockholms län uppgå till omkring 3,4 miljoner år 2050. En utbyggd VA-infrastruktur är därmed en förutsättning för regionens utveckling.

I en nulägesanalys av landstingets miljöstrategi för vatten slår landstinget fast att en stor andel av Stockholms läns invånare saknar tillgång till dricksvatten med fullgott skydd, i bemärkelsen tillgång till både primär- och reservvatten med fastställt vattenskyddsområde. Framför allt är det kommuner i den norra länsdelen som inte har fullgott skydd eftersom både Görvälns och Lovö vattenverk är beroende av samma vattentäkt. Anslutna i Södertälje och Nykvarn bedöms inte heller ha fullgott skydd eftersom det saknas tillräcklig reservvattenförsörjning för Djupdals vattenverk och tillhörande vattentäkt. Ett annat problem är vattenbrist på vissa håll i skärgårdsområdet – något som förväntas förstärkas i och med klimatförändringarna. Det finns därför behov av en statlig utredning om dricksvattenförsörjning till bebyggelse utanför kommunalt VA-verksamhetsområde.

Stockholms läns landsting ser positivt på betänkandets förslag om förbättrad mellankommunal samverkan. Detta är ett målområde i landstingets regionala miljöstrategi för vatten och här kan landstinget bidra både i rollen som verksamhetsutövare och inom ramen för regionplaneuppdraget.

Precis som betänkandet anger är det viktigt att ta hänsyn till avloppsfrågorna vid en analys av dricksvattenförsörjningen. Stockholms läns landsting anser att de kommunala vattenförsörjningsplanerna bör kompletteras så att de blir VA-försörjningsplaner. På samma sätt är det av stor vikt att analysera dagvattenhanteringens koppling till dricksvattnet. Detta eftersom klimatförändringarna, tillsammans med en allt större andel hårdgjord yta till följd av stadens expansion, gör att tillskottsvattnet beräknas öka.

Inom ramen för arbetet med en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, utvecklar landstinget förhållningssättet till länets landsbygd. Syftet är att främja en samlad bebyggelse med väl utbyggd teknisk infrastruktur – däribland allmän VA-försörjning.

Ökade kontroller
Ökad kontroll av vattnets kvalitet anses nödvändigt, tillsammans med förbättrad incidentrapportering. Viktiga aspekter för Stockholms läns landsting i det här sammanhanget är framförallt folkhälsan och belastning på sjukvården. Epidemiologiska sjukdomar och otillräckligt smittskydd beroende av brist i vattenkvalitet kan redan idag anses vara ett befintligt problem, baserat på studier om samband mellan skyfall och gastrointestinala sjukdomar[1]. Framöver riskerar problem att förvärras med ökad belastning i takt med demografisk utveckling och inte minst på grund av klimatförändringar, där det är sannolikt med ökad frekvens av skyfall, högre temperaturer och mer algblomning. Provtagning bör förbättras snarast för att säkerställa vattenkvaliteten och förmåga att varna när dagens och framtidens risker eventuellt infaller.

Förändrat klimat
Klimatförändring ställer även krav på klimatanpassning där god dagvattenhantering är avgörande för att förebygga både översvämningar och dess följdverkningar såsom breddning och nedsmutsning av vattentäkter. Klimatförändringar ger även anledning till en översyn så att tillräcklig information ges till allmänhet gällande smittspridning genom bevattningsvatten och rekommendationer om exempelvis tvättning av grönsaker för förhindrande av spridning av infektion med EHEC (Enterohemorragiska E. coli). Värme, skyfall och tillhörande åskoväder kan också orsaka påverkan på känsliga tekniska system i infrastrukturen för vattenförsörjning. Även i det här perspektivet är ökade kontroller och mer gedigen kontinuitetsplanering svaret för att säkerställa en trygg dricksvattenförsörjning.

Utsatta tekniska system
Den vidsträckta tekniska infrastrukturen för vattenförsörjning kan också vara föremål för antagonistisk påverkan vilket föranleder att informationssäkerheten för anläggningar och ledningsnät ses över.

Ändrad lagstiftning
Mot bakgrund av det starka beroende av trygg vattenförsörjning som finns i samhället välkomnar Stockholms läns landsting utredningens förslag om att kraven på kommuner och huvudmän i vattentjänstlagen avseende säkerställd förmåga till dricksvattenförsörjning tydliggörs. Här är det nödvändigt att VA-huvudmän tar ett större och mer genomgående ansvar för säkerställd dricksvattenförsörjning. Det handlar om ökad säkerhet, ökad redundans och bättre kapacitet för nödvatten. I utredningen presenteras

[1] Källa: journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0069918

förslag om sammankopplingsmöjligheter med andra regioner som reservvattensalternativ, vilket är något som landstinget välkomnar. Det kan vara motiverat att snabba på en sådan utbyggnad sett i ljuset av att nödvattenlösning för Stockholmsområdet i nuläget inte bedöms som ett realistiskt alternativ. Säkrad dricksvattenförsörjning är inte helt adekvat i dagsläget trots att nuvarande lagstiftning går att tolka som att kommuner och huvudmän redan har ett betydande leveransansvar. Därför kan mer stöd, inte bara lagstiftning, vara ett avgörande inslag i en framgångrik strategi för att etablera en god kontinuitet i drickvattenförsörjningen.

Nödvatten sett i ett bredare perspektiv

Kontinuiteten av trygg dricksvattenförsörjning, såväl i vardag som över hela hotskalan, måste i första hand utgöras av redundans, god uppföljning och kontroller samt säkerhet av anläggningar och miljöskydd. Även om leverans av nödvatten i tankar inte utgör ett lämpligt alternativ för en hel stad av Stockholms storlek kan det ändå bli ett oönskat utfall. I det sammanhanget vill landstinget påpeka behovet av ökad övning, prioriteringsplanering, nödvatten sett ur ett större perspektiv samt hygienfaktorn. Ytterligare övning av en storskalig dricksvattenkris där prioriteringsgrunder och handhavanden får praktiseras är nödvändigt. Likaså är upprättande av genomtänkta prioriteringsplaner essentiella i vilka landstinget vill understryka att det, utöver det uppenbara att sjukhusvård behöver prioritetas högt, är viktigt med samordning mellan kommuner och landsting, exempelvis rörande patienter som vårdas i hemmet och andra utsatta grupper. I brist på ordinarie vattenförsörjning riskerar hygienfaktorn att bli ett stort problem då toaletter och sanitetsinrättningar inte fungerar. Det här påkallar att VA-huvudmannen för respektive kommun behöver se sitt ansvar i ett bredare perspektiv än vad som presenteras i utredningen. I sammanhanget är det aktuellt att kartlägga vilka följdverkningar ett leveransavbrott har och om det finns grupper av individer som kan behöva särskilt stöd för att ta sig igenom en nödvattenkris. Det kan handla om planering för upprättande av samlingsplatser, eller så kallade värmestugor, där äldre och utsatta personer får tillgång till rent vatten, fullgod sanitet och service med mat.

Nationella vattenkatastrofgruppen VAKA

Stockholms läns landsting anser att Nationella vattenkatastrofgruppen VAKA är en god resurs men att gruppens organisatoriska tillhörigheter, arbetsformer, finansiering, ansvarsåtaganden och rättsliga aspekter bör ses över för att åstadkomma en förstärkning av dess kapacitet och ökad robusthet i sin funktion som i dagsläget är otillräcklig men samtidigt ytterst viktig och unik vid en krissituation för dricksvatten.

Förbättrad rening

Stockholms läns landsting ser det som positivt att betänkandet lyfter att det redan i nuläget finns otillräckligt skydd mot miljö- och hälsostörande kemiska ämnen vid många yt- och grundvattenverk. Eftersom hälsoeffekterna av kemiska föroreningar ofta inte visar sig förrän efter en lång tidsperiod kan det finnas en hälsorisk med att vänta med att sätta in åtgärder som förbättrad rening i såväl avloppsreningsverk som vattenverk. Även dricksvattnets väg från reningsverk till kranar är viktig att beakta. Exemplet med relining av rör, där det misstänkt hormonstörande ämnet bisfenol A läckt till dricksvatten, ger en tydlig signal om behovet av att säkerställa att de material som byggs in i fastigheter inte påverkar hälsan negativt. Det går dock i dagsläget inte att uppskatta omfattningen av ett eventuellt ökat vårdbehov relaterat till dessa hälsoeffekter.

Ytterligare skäl för att införa förbättrad rening kan hänföras till förekomsten av läkemedelsrester i såväl recipient (det vatten – hav, sjö, vattendrag – som renat avloppsvatten släpps ut i) som dricksvatten. Då vi i Sverige har en ökande befolkningsmängd och även en ökande andel äldre kommer konsumtionen och då även miljöbelastningen från läkemedel att öka. Liksom för alla föroreningar är ett bra uppströmsarbete viktigt för att minska belastningen. Läkemedel har dock en särställning här eftersom användningen av läkemedel är en förutsättning för god folkhälsa. Uppströmsarbete för läkemedel innefattar bland annat korrekt kassation av överblivna läkemedel så att de lämnas till apotek och inte spolas ut i avloppet eller slängs i hushållssoporna. Det innefattar även att miljöhänsyn vägs in vid förskrivning av läkemedel, att läkemedel inte används i onödan och att icke farmakologiska åtgärder, exempelvis insatser avseende motion, kostråd och stresshantering övervägs där så är medicinskt motiverat. Men för läkemedel kan uppströmsarbete aldrig vara hela lösningen på utsläppsproblematiken. Landstinget ser därför positivt på att betänkandet lyfter behovet av förbättrad rening som en av insatserna för en framtida god dricksvattenkvalitet.

Det finns fortfarande stora kunskapsluckor rörande vilka ämnen som finns i våra vatten och även potentiella samverkanseffekter av dessa. Det är därför positivt att betänkandet lyfter att det finns ett behov av såväl samordning och informationsutbyte rörande befintlig miljöövervakning av miljö- och hälsostörande ämnen i vattenförekomster avsedda för dricksvatten som ett behov av ökad kunskap genom analys av fler ämnen.

En trygg dricksvattenförsörjning

– sammanfattning av Dricksvattenutredningens förslag

Slutbetänkande av Dricksvattenutredningen

Stockholm 2016

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2016:32

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.
Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).
En kort handledning för dem som ska svara på remiss.
Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2016

ISBN 978-91-38-24440-1
ISSN 0375-250X

Det nödvändiga dricksvattnet

Dricksvattnet är landets i särklass mest kritiska försörjningssystem, en förutsättning för att samhälle, företag och olika verksamheter ska fungera. De hot och risker som dricksvattenförsörjningen utsätts för i form av klimat- och samhällsförändringar har fått ökad uppmärksamhet. Det är därför hög tid att genomlysa och hantera de samlade utmaningar som dricksvattnet står inför. En trygg och säker allmän dricksvattenförsörjning kan tyckas självklar. Vi har vant oss vid att stadsområden, tätorter och mindre samhällen haft vatten- och avloppstjänster av god kvalitet ordnade genom det allmännas försorg. Så har det varit under lång tid, och så förväntar vi oss att det ska fungera även i framtiden. Det allmänna dricksvattnet används av 85 procent av befolkningen, priset har hittills endast varit några ören per liter. Det är också ett livsmedel som alla måste ha, varje dag under hela livet. Därför är det särskilt viktigt att dricksvattnet kan levereras med hög kvalitet och säkerhet i ett mycket långsiktigt perspektiv. För konsumenterna kan det innebära mindre prishöjningar men samtidigt ge möjligheter till en fortsatt trygg dricksvattenförsörjning.

Dricksvattenutredningen

Dricksvattenutredningen tillsattes av regeringen 2013 för att gå igenom dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran. Uppdraget omfattade den allmänna dricksvattenförsörjningen, som kommunerna ansvarar för. Syftet var att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och lång sikt, och att vid behov föreslå lämpliga åtgärder. Utredningens uppdrag betonar särskilt klimatförändringarnas betydelse och de krav på anpassningar och förändrade förhållningssätt som kan behövas för dricksvattenfrågorna.

Landshövding Gunnar Holmgren utsågs som särskild utredare med ett sekretariat bestående av huvudsekreterare Folke K Larsson och sekreterare Ulrika Askling och Ida Lindblad Hammar.

Till stöd för arbetet tillsattes också en central expert- och referensgrupp med representanter från departement, myndigheter, bransch- och intresseorganisationer. Utredningen har under arbetets gång kompletterat denna sakkunskap med ytterligare referensgrupper med expertis från de olika områden som arbetet omfattat. Under de närmare tre år som arbetet pågått har utredningen haft omfattande kontakter med myndigheter, kommuner, dricksvattenproducenter, branschföreträdare, forskare och andra berörda. En rad uppdrag har också lagts ut för att komplettera bilden. Det har gällt vattnets värde i samhället, framtida klimatförändringar, statens stöd vid krishantering och hur utvecklingen ser ut i andra länder. Arbetet har bedrivits på ett öppet sätt, där utredningen sökt ringa in problem, utmaningar och lämpliga lösningar för dricksvattenförsörjningen genom en rad seminarier, möten och kontakter med berörda aktörer. Det har möjliggjort en löpande dialog kring de överväganden och förslag som vuxit fram under arbetet, men har också utgjort en påverkande drivkraft i det löpande förändringsarbete som pågått.

Dricksvattenutredningens fullständiga förslag, med bakgrundsteckning och källhänvisningar, redovisas i slutbetänkandet *En trygg dricksvattenförsörjning*, SOU 2016:32. Betänkandet kan beställas via Wolters Kluwers kundservice eller laddas ned från regeringens webbplats, www.regeringen.se. Där går det också att ta del av utredningens delbetänkanden.

Två tidigare delbetänkanden har lämnats, *Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor* (SOU 2014:53) samt *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning* (SOU 2015:51). Det senare var ett kunskapsunderlag där klimatförändringarna i Sverige analyserades och beskrevs fram till år 2100, tillsammans med de risker för dricksvattenförsörjningen som kan förutses.

Utgångspunkt för utredningens direktiv har varit att förslag till åtgärder ska bygga på de ansvarsförhållanden och ansvarsprinciper som

gäller i dag för den allmänna dricksvattenförsörjningen. Det kan vara värdefullt att på detta sätt i första hand bygga vidare på sådant som i huvudsak fungerar i dag. Flera av utredningens förslag har systemkaraktär, med inriktning på att förbättra funktionaliteten i de system som ska upprätthållas av i första hand kommunerna men i ett vidare perspektiv och med stöd av staten. En balans har eftersträvats mellan vad som är möjligt för dagen, men också nödvändigt för morgondagen.

I den här skriften presenteras kortfattat de förutsättningar som gäller för dricksvattnet med de överväganden och förslag som utredningen presenterar.

Samhällsförändringarna utmanar dricksvattnet

Samhälls- och befolkningsförändringar innebär tillsammans med naturgivna förutsättningar och klimatförändringar påtagliga utmaningar för dricksvattenförsörjningen. Det anger också villkoren för vad som behöver ske inför framtiden. Samhället förändras snabbare än klimatet, förändringarna har också stark koppling till dricksvattenfrågorna. Dels genom att tillgång till hälsosamt och rent dricksvatten är en förutsättning för utveckling av verksamheter, bostadsbyggande, regional utveckling, folkhälsa och välbefinnande. Dels genom att utvecklingen innebär att vattenförekomster och dricksvattenförsörjning måste säkras och skyddas långsiktigt.

En fortgående befolkningstillväxt präglar städerna, särskilt storstäderna, med ökat tryck då det gäller teknisk infrastruktur och andra behov. Betydande delar av landsbygden glesnar i stället befolkningsmässigt, vilket där kan försvaga förutsättningarna för allmänna dricksvattentjänster av god kvalitet.

Klimatförändringarna är redan här

Klimatförändringar till följd av den globala uppvärmningen får fortsatt genomslag också i Sverige, genom högre medeltemperaturer, ökad nederbörd, förändrade mönster för avrinning och avdunstning

samt stigande havsnivåer. Den förväntade utvecklingen beskrevs i utredningens särskilda delbetänkande.

Förväntade klimatförändringar fram till sekelskiftet

Parameter	Förändring
Temperatur	Ökning i hela landet, främst i norra Sverige, främst vintertid
Medelnederbörd	Ökning i hela landet, främst i Norrlands inland och på västkusten, främst vinter och vår
Kraftig korttidsnederbörd	Ökning i hela landet, främst för de korta varaktigheterna
Vattentillgång	Ökning i hela landet förutom östra Götaland
100-årsflöde och 200-årsflöde	Ökning i stora delar av landet. Minskning i Norrlands inland och norra kustland samt nordvästra Svealand
Lågflöden	Mer vanligt i Götaland och Svealand, främst östra Götaland
Havsvattennivåer	Stigande havsnivå, nettoökningen störst i södra Sverige

Källa: SOU 2015:51.

Indirekt påverkar klimatförändringarna mark- och vattenanvändningen på olika sätt. Odlingssäsongen i jordbruket blir till exempel längre med ökande påverkan som följd, på sina håll också i kombination med vattenbrist och konkurrens om vattnet. Klimatförändringarna kan i betydande grad leda till kvalitetsbrister i det råvatten som används för dricksvattenframställningen. Förutom direkta fysiska påfrestningar som kan drabba ledningsnät och andra installationer, förutses kemiska och mikrobiologiska hälsorisker öka i omfattning. Föroreningar och naturligt organiskt material förs genom markavrinning redan i dag ut till vattendrag och vattentäkter. Klimatförändringar med ökad nederbörd, mildare vintrar och mer nederbörd vintertid i form av regn och smältande snö ökar denna uttransport. Även tillgång och kvalitet på grundvattnet kan påverkas. Förändrad kvalitet på råvattnet kan bli följden, liksom risker för störningar i vattenverkens beredning. På sina håll kan också vattenbrist uppträda, det gäller främst i landets sydöstra delar, på Öland och Gotland. Sammantaget ökar kraven då det gäller att bygga en framtida säker och robust struktur för vatten- och avloppstjänster.

Dagens dricksvattenproduktion

Dagens allmänna dricksvattenproduktion bygger på cirka 1 900 vattentäkter i olika delar av landet, som använder yt- eller grundvatten. I områden med otillräckligt grundvatten kan ytvatten användas för att förstärka grundvattenbildningen, till exempel genom att låta det infiltreras i grusåsar. Antalet täkter med konstgjort grundvatten har ökat som följd av tätorternas allt större dricksvattenbehov. Den allmänna dricksvattenförsörjningen bygger i dag till cirka 50 procent på ytvatten och cirka 25 procent vardera på grundvatten och konstgjort grundvatten.

Vattentäkter kan skyddas från föroreningar och annan påverkan genom olika skyddsåtgärder. Normalt sker det genom att vattenskyddsområden med särskilda skyddsföreskrifter inrättas. Sådana skyddsområden började användas i större omfattning under 1960-talet. I dag har knappt 70 procent av de allmänna täkterna vattenskyddsområden.

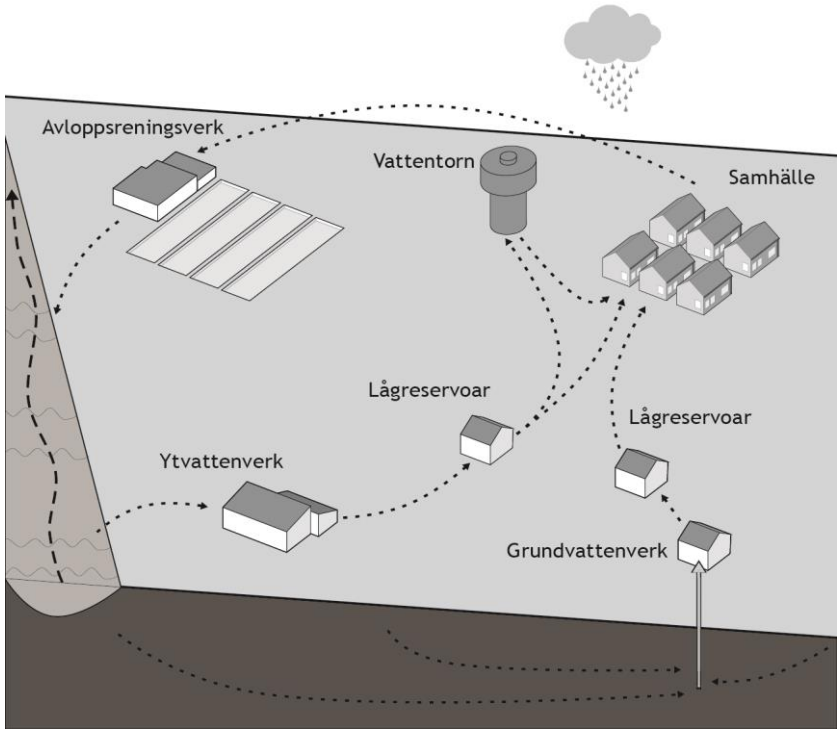
Kommunen har en övergripande skyldighet att ordna dricksvattenförsörjning. Kommunala producenter och distributörer är skyldiga att producera och distribuera ett rent och hälsosamt vatten. Av landets kommuner hanterar cirka 65 procent dricksvattenförsörjningen genom den egna kommunala förvaltningen. I övrigt finns olika samarbetsformer som kommunalförbund, gemensam nämnd och kommunala bolag. Dricksvatten produceras oftast lokalt. För storstadsregioner kan produktionen dock ha mer regional karaktär med en stor dricksvattenproducent som försörjer många kommuner. Dricksvattenförsörjningen finansieras genom va-avgifter som betalas av konsumenterna.

Det finns i dag cirka 1 750 kommunala vattenverk. De producerar sammanlagt närmare 900 miljoner m^3 dricksvatten per år och försörjer cirka 8,5 miljoner personer. Cirka 170 ytvattenverk står för hälften av det producerade dricksvattnet. Dessa verk är ofta stora och försörjer större städer. Beredningsprocessen i ytvattenverk är mer komplicerad än i grundvattenverk och omfattar flera steg, till exempel silning, kemisk fällning, snabb- och långsamfiltrering. Utformningen och kombinationen av steg kan variera, beroende på

lokala förutsättningar. Beredningen avslutas i regel med någon form av desinfektion mot hälsopåverkande mikroorganismer, som virus och bakterier. Distribution av färdigt dricksvatten sker genom ett distributionsnät som består av lågreservoarer, som ofta finns i anslutning till vattenverket, ledningsnät med huvudledningar och distributionsledningar, pump- och tryckstegringsstationer. Ofta används även vattentorn för att skapa en reserv av dricksvatten och ett jämnt tryck i ledningsnätet.

Den genomsnittliga hushållsanvändningen av allmänt dricksvatten är cirka 160 liter per dygn och person. Vattenförbrukningen för mat och dryck svarar bara för en begränsad del, cirka 6 procent, av den totala användningen av dricksvatten i hushållen.

Dricksvattnets kretslopp

I figuren beskrivs råvattnets väg från täkt till vattenverk för vidare transport genom distributionsnät till konsumenterna. Avloppsvatten kan i vissa fall via avloppsverk nå sjöar och vattendrag som samtidigt är vattentäkter. Det visar hur viktigt det är att rena avloppsvattnet och bereda dricksvattnet på ett säkert sätt.

Ökande risker ställer nya krav

Klimat- och samhällsförändringarna innebär ökande risker för vattenburna föroreningar. Det ökar behovet av förebyggande arbete för att säkra vattenförekomster, täkter och beredningsprocesser. Kommunal översiktsplanering kan tydliggöra vägval och konsekvenser. Långsiktighet krävs då det gäller övervakning, planering, skydd av vattentäkter, krisberedskap och andra åtgärder. Anläggningar och ledningsnät har på sina håll inte underhållits i tillräcklig utsträckning, vilket gör situationen än mer utsatt. Även om skyddet ökar för de vattenförekomster som används för dricksvattenförsörjning, måste ökad omsorg också läggas på beredningen av dricksvatten. Det behövs utveckling av nya tekniska lösningar för att hantera en del av de föroreningsproblem som uppstår och som skyddet av råvattnet inte fullt ut kan tillgodose. Avgörande är även uppströmsarbetet, att kartlägga och åtgärda föroreningar och andra störningar vid källan. Kraven på kompetens och kunnande kommer att öka påtagligt inom dricksvattenförsörjningen. Det innebär också ökade krav att arbeta mer systematiskt med kompetensförsörjning, grundläggande kunskapsutveckling, forsknings- och utvecklingsinsatser. Traditioner och invanda arbetsformer kan inte längre tas för givna. Det handlar om att arbeta på nya och mer kostnadseffektiva sätt, utnyttja de fördelar som kan ligga i att samarbeta mellan kommuner och arbeta i större skala kring dricksvattnet.

Regionalt perspektiv på dricksvattnet

Produktion och distribution av allmänt dricksvatten är en grundläggande välfärdsuppgift, som samhället ställer höga hälso- och säkerhetskrav på. De framtida perspektiven, med ökande risker för dricksvattnet, gör det nödvändigt för kommunerna att långsiktigt skydda och förvalta strategiska dricksvattenförekomster. Vattnet känner

inga kommungränser, ett mer övergripande och regionalt synsätt för planering och skydd blir därför allt mer nödvändigt. Ett regionalt perspektiv, ökad inriktning på mellankommunal samverkan och långsiktighet krävs. Då kan förutsättningar och verksamhet säkras i ett längre perspektiv, som också innefattar framtida generationers behov. Länsstyreslens arbete med regionala planeringsunderlag ger stöd för kommunernas mark- och vattenanvändning. Behovet av ett regionalt synsätt gäller hela kedjan, från skyddet av dricksvattentäkter till produktion och distribution av färdigt dricksvatten. Samverkan kan till exempel gälla skydd av vattenförekomster, krisberedskap och teknisk infrastruktur, organisation och kunskapsutbyte.

Samverkan – nyckel till framtiden

Ansvaret för dricksvattenförsörjningen ligger i dag på landets alla 290 kommuner, trots att de har vitt skilda förutsättningar att klara uppgiften. Skillnaderna är stora då det gäller naturgivna förutsättningar, folkmängd och utvecklingskraft.

I utredningens lokala kontakter har ofta bristen på tid, kompetens och ekonomiska resurser lyfts fram. Men just sådana förhållanden kan ansvariga kommuner själva besluta om, genom ökad framförhållning, politiskt väl avvägda beslut, fungerande ekonomistyrning och korrekt satta taxenivåer. Oförmåga att samverka över kommungränserna ska därför inte i första hand mötas med statliga insatser för att hålla sviktande kommuner under armarna. Kommuner kan samverka på en rad olika sätt, till exempel genom kommunalförbund eller samägda va-bolag. Problemen och framtiden måste mötas på en annan och mer kvalificerad nivå. Forskningen visar också att det finns en utbredd vilja till samverkan på berörda förvaltningar i många av landets kommuner. Ett flertal goda exempel finns också kring pågående och planerade samarbeten, från mer storskaliga satsningar till mindre mellankommunala projekt.

Ökad regionalisering och mellankommunal samverkan behöver sammantaget ses som viktiga utgångspunkter för framtidens dricksvattenarbete. Utredningen ser det också som avgörande att det strategiska arbetet kring storstädernas dricksvattenförsörjning utvecklas. Spe-

ciella förhållanden gäller landets storstäder och större befolkningscentra. Där pågår ofta samverkan, men klimatanpassade, långsiktiga och hållbara försörjningslösningar behöver utvecklas ytterligare. Samhällsutvecklingen är helt beroende av tillgången på rent dricksvatten. Det kan också krävas samverkan kring reservsystem, nödvatten och annan krisberedskap för att säkra leveranser och hantera de oförutsedda händelser som ändå kan inträffa.

Statens viktiga roll

Statens roll är att också fortsatt lägga betydande kraft för att anpassa och samordna lagstiftning och andra former av övergripande stöd för dricksvattenverksamheten, så att den kan utvecklas på ett positivt sätt. Av särskild vikt är vägledning, tillsyns- och kontrollfrågor. Staten har också ett ansvar att utveckla och tillhandahålla övergripande övning och utbildning inom krisberedskapsområdet. Staten kan vidare tillhandahålla specialistkunnande, till exempel då det gäller krishantering och speciella laboratorieanalyser. Det krävs också fördjupade och uthålliga satsningar på forskning och utveckling, vilket till stor del kan ske i samverkan med dricksvattenbranschen.

Utredningens förslag

Utredningens arbete har resulterat i en rad förslag, för att tillgodose behovet av ett strategiskt arbetssätt, ökad samverkan och nödvändiga krav på dricksvattenförsörjningen. Förbättrad samordning, information och kunskapsspridning behövs på såväl kommunal som statlig nivå. Förslagen ska ses som ett samlat förslagspaket för en framtida trygg dricksvattenförsörjning, och presenteras nedan under en rad delrubriker.

1. Skydda vattenförekomster och täkter

Utredningen har gjort bedömningen att alla allmänna större vattentäkter behöver vattenskyddsområden med lokalt utformade skyddsföreskrifter för att kunna säkras på längre sikt. Det finns redan skyddsområden för en betydande andel vattentäkter, men skyddet är inte alltid uppdaterat och många täkter saknar fortfarande skydd. Ytterligare åtgärder krävs också för uppströmsarbetet, att möta klimat- och samhällsförändringar, åtaganden enligt EU-rätten och de svenska miljökvalitetsmålen. Utredningen föreslår en förändring i miljöbalken. Det innebär att kommunerna ska ha skyldighet att ansöka om inrättande och omprövning av vattenskyddsområden för alla större allmänna vattentäkter. Det gäller alla täkter som genomsnittligt ger mer än 10 m^3 per dygn eller försörjer fler än 50 personer. Länsstyrelserna ska fatta beslut om utformningen av sådana områden och föreskrifter. Kommunerna ska vid behov också se till att äldre områden och föreskrifter ses över. En särskild tidsplan fastställs för arbetet. Det innebär att användningen av andra typer av lokala skyddsföreskrifter kan begränsas på sikt. Det är också viktigt att säkra den mer långsiktiga förvaltningen av vattenskyddsområden. Tillsynsinsatserna utgör en

viktig del av det förvaltande arbetet och bör förstärkas. Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla sin vägledning inom området.

Ett förbättrat skydd förutsätter också utveckling av lämpliga planeringsunderlag på lokal och regional nivå. Regionala vattenförsörjningsplaner behöver tas fram av alla länsstyrelser, som stöd för bland annat kommunernas översiktsplanering. Havs- och vattenmyndigheten ska även här vara vägledande med stöd av främst Boverket. Jordbruksverket får i uppdrag att belysa jordbrukssektorns framtida behov av vattenförsörjning som underlag för planarbetet.

2. Anpassa dricksvattenkontrollen

Den offentliga kontrollen av dricksvattenanläggningar behöver förbättras. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket får i uppdrag att utforma särskilda mål för dricksvattnet i den nationella kontrollplanen. Kontrollområden och riskklassningssystem för dricksvattenanläggningar ses över. Särskilt vägledningsmaterial ska också utformas för de kommunala kontrollmyndigheterna. För att underlätta rapporteringen till EU kring dricksvattnet, föreslås Livsmedelsverket få möjlighet att inhämta uppgifter om dricksvattenkvalitet från större allmänna producenter och distributörer.

3. Utveckla undersökningen av råvatten

Dricksvattenproducenterna behöver regelbundet undersöka sitt råvatten, ofta kallad råvattenkontroll, för att uppmärksamma risker och anpassa beredningen av dricksvattnet. Provtagning och analys behöver dock utvecklas, på många håll också göras i större utsträckning än tidigare. Livsmedelsverket föreslås få i uppdrag att förtydliga kraven på undersökning av råvattnet i dricksvattenföreskrifterna.

Informationsutbytet mellan miljöövervakning och dricksvattenproduktion behöver öka. Det gäller särskilt förhållanden kring kemiska och andra miljö- och hälsorisker i yt- och grundvatten. Utredningen föreslår därför att vattenmyndigheterna i ökad utsträckning ska

kunna begära in råvattendata från kommuner och producenter av allmänt dricksvatten. Vattenmyndigheterna ska också återkoppla resultat från miljöövervakningen till dricksvattenproducenterna.

4. Öka fokus på krisberedskapsfrågor

Samhällets krisberedskap behöver stärkas ytterligare för att säkra en trygg dricksvattenförsörjning. Det gäller både staten på central och regional nivå, samt kommunerna. Livsmedelsverket behöver ta ansvar för den långsiktiga finansieringen av övergripande utbildning, övning, laborativ kompetens och övrigt expertstöd. Länsstyrelsen har redan vissa typer av regionalt ansvar inom länen, kommuner och dricksvattenaktörer måste säkerställa sina lokala krisberedskapsuppgifter.

Eftersom dricksvattnet är helt avgörande för individer, företag och samhälle, behöver både tillgång och kvalitet säkerställas. Konsumenternas tillgång till allmänt dricksvatten av god kvalitet utgör en nödvändig grund för utveckling och folkhälsa och ska därför säkras. Utredningen föreslår ett förtydligande av vattentjänstlagen.

Livsmedelsverket föreslås utreda förutsättningarna för ett nationellt system för rapportering av incidenter och oönskade händelser kring dricksvattnet. Det kan gälla hälsorelaterade utbrott, större avbrott eller sabotage riktade mot dricksvattnet. Länsstyrelserna ska genomföra en fördjupad uppföljning av kommunernas analys- och planeringsarbete kring dricksvatten och krisberedskap.

Livsmedelsverkets särskilda vattenkatastrofgrupp VAKA och förstärkningsdepåer med nödvattentankar kan ge stöd till kommunerna vid kriser och krisliknande tillstånd. Arbetet har varit värdefullt och ska därför finnas kvar vid Livsmedelsverket under en fortsatt period. På sikt ska övervägas om verksamheten kan knytas närmare kommunerna och dricksvattensektorn, som ett led i deras ansvar för krisberedskapen.

5. Förnyelse och underhåll

Vattenverk, ledningssystem och annan infrastruktur inom dricksvattenområdet fungerar väl i stora delar av landet. Variationen är dock stor mellan olika kommuner och på sina håll finns betydande behov av att utöka insatserna för förnyelse och underhåll.

Åtgärder krävs för att undanröja en rad hinder. Utveckling behövs av va-organisation, kompetensförsörjning, lokal ekonomistyrning och revision. Det krävs också grundläggande planeringsinsatser, liksom modern och anpassad produktions- och distributionsteknik. Många lokala anläggningar och organisationer befinner sig nu i en situation där åtgärder behöver vidtas.

Utredningen konstaterar att dagens lagstiftning inte utgör ett hinder för förnyelse och underhåll. Vissa regelförändringar behöver dock ske för att underlätta arbetet. Utredningen föreslår att det ska ställas krav på förnyelse- och underhållsplaner som stöd för anpassning av system, ekonomistyrning och taxesättning.

Vattenverken behöver också förnya och utveckla sina tekniska och andra beredningssystem för att klara ökande föroreningar i råvattnet. Livsmedelsverket föreslås därför formulera tydligare krav på hur dricksvattenberedningen ska utformas.

6. Material i kontakt med dricksvatten

I ett inledande delbetänkande om material i kontakt med dricksvatten, diskuterade utredningen främst myndighetsroller och ansvarsfrågor. Förslag lämnades om utökad information och tydlighet från statens sida. Bland annat föreslogs ökad samordning mellan myndigheterna, bättre koppling till det pågående europeiska samarbetet och inrättandet av en informations- och kunskapsplattform vid Boverket. Delbetänkandet ledde till att regeringen lämnade ett särskilt uppdrag till Boverket om att utarbeta en strategi för arbetet med samordning, förbättring och utveckling av frågor kring material i kontakt med dricksvatten.

7. Förbättrad samverkan, samordning och styrning

Det finns betydande variation i lokala förhållanden, förutsättningar och kompetens mellan olika kommuner då det gäller dricksvattenförsörjningen. Mellankommunal samverkan behöver öka och utvecklas. Det är en förutsättning för att ge ekonomiska, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar, stabilitet och hållbarhet. Det kan också underlätta en nödvändig förändring mot ett mer regionalt synsätt på skydd och nyttjande av vattentillgångar. Kommunerna ska tillvarata möjligheterna att samverka, vilket föreslås framgå i vattentjänstlagen.

Utredningen konstaterar att dagens statliga samordningsarbete inom dricksvattenområdet inte fått avsedd effekt. Ett förtydligat och bredare samordningsuppdrag för dricksvattenfrågor bör därför ges till Livsmedelsverket och andra berörda centrala myndigheter och länsstyrelser. Ett nationellt dricksvattenråd behöver inrättas vid Livsmedelsverket. Rådet ska utveckla en samlad dricksvattenstrategi med tidssatt handlingsplan. Livsmedelsverket föreslås också inrätta ett kunskapscentrum för dricksvattenfrågor, för att öka stödet till kommuner och andra aktörer inom området. En utvecklad statlig styrning och samordning ger länsstyrelsen en tydligare roll i de regionala dricksvattenfrågorna.

8. Kostnader och finansiering

Utredningens samlade förslag innebär vissa ökade kostnader för stat, kommuner och va-kollektiv. Tillskotten beräknas motsvara i storleksordningen 10–32 miljoner kronor för staten och cirka 40–76 miljoner kronor per år för kommuner och va-kollektiv under en begränsad tidsperiod. Ytterligare kostnader som kan uppstå på lokal nivå gäller eventuella ersättningar vid inskränkningar i markanvändningen då fler vattenskyddsområden tillkommer. Därtill kommer kommunernas mer långsiktiga investeringar och klimatanpassningar som är nödvändiga för att möta framtiden.

Sammantaget kommer dessa kostnader att vara relativt begränsade, jämfört med de stora belopp som dricksvattenförsörjningen redan i dag omsätter. Dricksvattnets andel av de årliga va-avgifterna mot-

svarar närmare 9 miljarder kronor per år. Därtill avsätter staten redan i dag årligen cirka 75–130 miljoner kronor för utbildning, övning, information, forskning och utveckling samt andra former av stödjande och reglerande insatser inom dricksvattenområdet.

Utredningens förslag med begränsade kostnadsförstärkningar, bedöms få avgörande betydelse i arbetet för en framtida trygg dricksvattenförsörjning. Insatserna får ses som nödvändiga och väl motiverade utifrån de betydande värden som står på spel och behöver säkras för individ, företag och samhälle.

Utredningen diskuterar även olika modeller för finansiering av förslagen med sina tillkommande kostnader. Ökade intäkter genom punktskatt inom kemikalieområdet kan vara en lämplig finansieringskälla för statens vidgade uppgifter. Tillkommande kostnader på kommunal nivå bör i första hand täckas genom va-avgifter. Det säkrar möjligheterna att även i framtiden få tillgång till rent och hälsosamt dricksvatten till ett lågt pris.

9. Utred avloppsfrågorna

Utredningen lyfter också fram förslag om fortsatta utredningsbehov. Avloppsfrågorna påverkar dricksvattenförsörjningen och kretsloppet av vatten. En rad frågor kopplade till detta behöver utredas vidare. Det gäller förnyelsebehov hos reningsanläggningar och ledningsnät med möjligheter och kostnader för rening av miljö- och hälsopåverkande kemiska ämnen och produkter. Förekomsten av orenade utsläpp vid överbelastning av avlopps- och dagvattensystem (s.k. bräddning) behöver också belysas.

Det finns i dag cirka 2 000 kommunala reningsverk för avloppsvatten i landet. De påverkar indirekt stora delar av dricksvattenförsörjningen genom att renat och ibland även orenat avloppsvatten kan nå råvattentäkter. Otillräcklig rening gäller också utsläppen från ett stort antal enskilda mindre avlopp, vilket innebär smittorisker och bidrar till övergödning i vattendrag, sjöar och kustvatten.

10. Kontrollstation 2020

Dricksvattenutredningens föreslår att en kontrollstation för dricksvattnet sätts upp inom en femårsperiod. Dricksvattenutredningens förslag och de fortsatta förutsättningarna för dricksvattenförsörjningen behöver följas upp så att utvecklingen vid behov kan anpassas. Främst gäller det att bedöma om takten är tillräcklig i det samverkansarbete som krävs på lokal nivå. Det är också viktigt att följa upp det fortsatta arbetet med att ta fram regionala planeringsunderlag, inrätta och ompröva vattenskyddsområden.

Ytterligare uppföljningsfrågor gäller kommunernas förmåga till klimatanpassning och krisberedskap, liksom möjligheter att säkerställa dricksvattenförsörjningen. Även finansieringsfrågor bör genomlysas, för att uppmärksamma eventuella svagheter i systemet.

Det är angeläget att uppföljningsinsatser görs relativt snart. Verkningsgraden behöver bedömas för utredningens samlade åtgärder. Fortsatta anpassningar kan behövas av lagstiftning, ansvar och organisatoriska förutsättningar om utvecklingstakten bedöms vara för låg. Kommunernas framtida uppgifter som ansvariga för dricksvattenförsörjningen får bedömas utifrån verksamhetens kvalitet och förmåga. Samverkan och mer storskaliga synsätt kan visa sig nödvändigt och avgörande, som det gjort i flera andra länder.

Statens offentliga utredningar 2016

Kronologisk förteckning

1. Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. N.
2. Effektiv vård. S.
3. Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. N.
4. Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. U.
5. Låt fler forma framtiden! Del A + B. Ku.
6. Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare. S.
7. Integritet och straffskydd. Ju.
8. Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningstvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. Del 1 + 2. Fi.
9. Plats för nyanlända i fler skolor. U.
10. EU på hemmaplan. Ku.
11. Olika vägar till föräldraskap. Ju.
12. Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. U.
13. Palett för ett stärkt civilsamhälle. Ku.
14. En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk.S.
15. Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. Fi.
16. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. M.
17. EU:s reviderade insolvensförordning m.m. Ju.
18. En ny strafftidslag. Ju.
19. Barnkonventionen blir svensk lag. S.
20. Föräldraledighet för statsråd? Fi.
21. Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. M.
22. Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. M.
23. Beskattning av incitamentsprogram. Fi.
24. En ändamålsenlig kommunal redovisning. Fi.
25. Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. U.
26. På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar. N.
27. Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. N.
28. Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. N.
29. Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. U.
30. Människorna, medierna & marknaden. Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. Ku.
31. Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. Fi.
32. En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. N.

Statens offentliga utredningar 2016

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. Del 1 + 2. [8]

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. [15]

Föräldraledighet för statsråd? [20]

Beskattning av incitamentsprogram. [23]

En ändamålsenlig kommunal redovisning. [24]

Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. [31]

Justitiedepartementet

Integritet och straffskydd. [7]

Olika vägar till föräldraskap. [11]

EU:s reviderade insolvensförordning m.m. [17]

En ny strafftidslag. [18]

Kulturdepartementet

Låt fler forma framtiden! Del A + B. [5]

EU på hemmaplan. [10]

Palett för ett stärkt civilsamhälle. [13]

Människorna, medierna & marknaden Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. [30]

Miljö- och energidepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. [16]

Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. [21]

Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. [22]

Näringsdepartementet

Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. [1]

Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. [3]

På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar. [26]

Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. [27]

Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. [28]

En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. [32]

Socialdepartementet

Effektiv vård. [2]

Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare. [6]

En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. [14]

Barnkonventionen blir svensk lag. [19]

Utbildningsdepartementet

Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. [4]

Plats för nyanlända i fler skolor. [9]

Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. [12]

Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. [25]

Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. [29]

§ 96
Remiss betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

TRN 2016-0090

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -10- 03
Dnr. LS 2016-0837

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande den 31 augusti 2016
Förslag till yttrande den 31 augusti 2016
Ärendet i sin helhet kan läsas här:
http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/04/sou-201632/

Tillväxt- och regionplanenämndens beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar i enlighet med förvaltningens förslag

att avge yttrande över Betänkande En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) i enlighet med *bilaga 4*.

Beslutsexpediering:
Registrator landstingsstyrelsens förvaltning
Akt

YTTRANDE
2016-08-30

TRN 2016-0090

Landstingsstyrelsens förvaltning
Registraturen, Landstingshuset

Registrator.lsf@sll.se

Yttrande över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Inledning

Tillväxt- och regionplanenämnden (TRN) har fått möjlighet att lämna synpunkter på slutbetänkandet *En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)* till Landstingsstyrelsens förvaltning. TRN är positiv till dokumentet och ser med tillfredsställelse på att den fysiska planeringen och regionala nivån lyfts fram. TRN vill understryka behovet av att säkra tillgången till reservvatten.

Synpunkter

TRN anser att betänkandet är ett viktigt dokument som kommer att bidra till att säkra tillgången till dricksvatten nu och i framtiden. Att säkra länets tillgång till dricksvatten är ett uttalat mål i den nu gällande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2010.

I delbetänkandet föreslås att vattenförekomster och täkter ska få ökat skydd. Behovet av reservvattenförsörjningen i Stockholms län nämns också – något som TRN välkomnar eftersom tillgång till reservvatten är centralt för landstingets egna verksamheter såväl som för länet i stort.

TRN ser positivt på att utredningen belyser vikten av fysisk planering och behovet av lämpliga planeringsunderlag på regional och lokal nivå. TRN noterar också att landstingets arbete med vatten i den regionala utvecklingsplaneringen lyfts fram. Landstingets Tillväxt- och regionplaneförvaltning (TRF) deltar i Länsstyrelsens arbete med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län. Planen beräknas vara klar hösten 2017 och ambitionen är att den skall bidra till

genomförandet av viktiga insatser som lyfts fram i den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050.

TRN stöder förslaget om skärpta krav på förnyelse- och underhållsplaner. Enligt landstingets befolkningsframskrivningar kommer antalet invånare i Stockholms län uppgå till omkring 3,4 miljoner år 2050. En utbyggd VA-infrastruktur är därmed en förutsättning för regionens utveckling.

I en nulägesanalys av landstingets miljöstrategi för vatten slår landstinget fast att en stor andel av Stockholms läns invånare saknar tillgång till dricksvatten med fullgott skydd, i bemärkelsen tillgång till både primär- och reservvatten med fastställt vattenskyddsområde. Framför allt är det kommuner i den norra länsdelen som inte har fullgott skydd eftersom både Görvälns och Lovö vattenverk är beroende av samma vattentäkt. Anslutna i Södertälje och Nykvarn bedöms inte heller ha fullgott skydd eftersom det saknas tillräcklig reservvattenförsörjning för Djupdals vattenverk och tillhörande vattentäkt.

Ett annat problem är vattenbrist på vissa håll i skärgårdsområdet – något som förväntas förstärkas i och med klimatförändringarna. Det finns därför behov av en statlig utredning om dricksvattenförsörjning till bebyggelse utanför kommunalt VA-verksamhetsområde.

TRN ser positivt på betänkandets förslag om förbättrad mellankommunal samverkan. Detta är ett målområde i landstingets regionala miljöstrategi för vatten och här kan landstinget bidra både i rollen som verksamhetsutövare och inom ramen för regionplaneuppdraget.

Precis som betänkandet anger är det viktigt att ta hänsyn till avloppsfrågorna vid en analys av dricksvattenförsörjningen. TRN anser att de kommunala vattenförsörjningsplanerna bör kompletteras så att de blir VA-försörjningsplaner. På samma sätt är det av stor vikt att analysera dagvattenhanteringens koppling till dricksvattnet. Detta eftersom klimatförändringarna, tillsammans med en allt större andel hårdgjord yta till följd av stadens expansion, gör att tillskottsvattnet beräknas öka.

Inom ramen för arbetet med en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, utvecklar TRN förhållningssättet till länets landsbygd. Syftet är att främja en samlad bebyggelse med väl utbyggd teknisk infrastruktur – däribland allmän VA-försörjning.

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-08-31

TRN 2016-0090

Handläggare:
Maja Berggren

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -10- 03
Dnr LS 2016-0837

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -09- 15
Dnr TRN 2016-0090

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Tjänsteutlåtande över betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Ärendebeskrivning

2013 tillsatte regeringen en dricksvattenutredning för att gå igenom dricksvattenområdet från råvatten till tappkran. Denna remiss gäller slutbetänkandet *En trygg dricksvattenförsörjning, SOU 2016:32*. Två tidigare betänkanden har lämnats: *Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor (SOU 2014:53)* samt *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51)*.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande den 31 augusti 2016
Förslag till yttrande den 31 augusti 2016
Ärendet i sin helhet kan läsas här:
http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/04/sou-201632/

Ärendets beredning

Tillväxt- och regionplanenämnden har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet *En trygg dricksvattenförsörjning*. Yttrandet utgår från ett samlat regionalt utvecklingsperspektiv utifrån förvaltningens roll som regionplaneorgan och skall ingå i landstingets samlade svar på betänkandet.

Förvaltningen har tidigare lämnat synpunkter via Landstingsstyrelsens förvaltning på delbetänkandet *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51)* – ett kunskapsunderlag om klimatförändringarna under resten av detta sekel och de risker som förutses för dricksvattenförsörjningen.

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta

att avge yttrande över *Betänkande En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)*

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Slutbetänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) ligger i linje med RUFS 2010 och med samrådsförslaget av RUFS 2050. Betänkandet är ett gediget dokument som ger konkreta förslag på åtgärder för att säkra tillgången till dricksvatten för nuvarande och kommande generationer. Nedan beskrivs förvaltningens synpunkter i korthet.

- Förvaltningen välkomnar ökat skydd av vattenförekomster och vattentäkter, särskilt med avseende på reservvatten.
- Förvaltningen vill informera om landstingets medverkan i arbetet med att ta fram en regional vattenförsörjningsplan.
- I Stockholms län råder vattenbrist på vissa håll i skärgårdsområdet, varför strategier för enskild vattenförsörjning behövs.
- Det finns behov av en statlig utredning om dricksvattenförsörjning till bebyggelse utanför kommunalt VA-verksamhetsområde.
- De kommunala vattenförsörjningsplanerna bör kompletteras så att de blir VA-försörjningsplaner.
- Förvaltningen vill betona vikten av att analysera dagvattenhanteringens koppling till dricksvattnet.

Bakgrund
Denna remiss gäller Dricksvattenutredningens slutbetänkande *En trygg dricksvattenförsörjning, SOU 2016:32*. Utredningen har tidigare lämnat

två delbetänkanden: *Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor (SOU 2014:53)* samt *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51).*

Dricksvattenutredningens uppgift har varit att gå igenom det allmänna dricksvattnet, från råvatten till tappkran. Syftet har varit att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning på kort och på lång sikt. Uppdraget betonar särskilt klimatförändringarnas betydelse.

Utgångspunkten för utredningen har varit att förslag till åtgärder ska bygga på rådande ansvarsförhållanden. På detta sätt bygger utredningen vidare på sådant som i huvudsak fungerar i dag. En balans har eftersträvats mellan vad som är möjligt i dag och vad som är nödvändigt för morgondagen.

Överväganden
Förvaltningen är positiv till att utredningen för fram den regionala nivåns betydelse för att säkra tillgången till dricksvatten och att fysisk planering beskrivs som ett viktigt verktyg.

Samtliga av förvaltningens tidigare synpunkter på delbetänkandet *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning* är tillgodosedda i slutbetänkandet. Det gäller bland annat att planeringsunderlag behöver tas fram till stöd för fysisk planering och att planeringen spelar en viktig roll för dricksvattenförsörjningen. I slutbetänkandet nämns också landstingets miljöstrategi för vatten och att vattenfrågorna behöver ta utgångspunkt i ett regionalt perspektiv för att kunna hanteras lokalt.

Förvaltningen ser mycket positivt på att betänkandet föreslår ökat skydd av reservvatten – något som uttalas både i RUFS 2010 och i landstingets miljöstrategi för vatten.

Inför arbetet med RUFS 2050 har förvaltningen låtit göra en utredning om VA-systemets kapacitet i ett 2050-perspektiv. Utredningen visar att de kommunala VA-bolagen i Stockholms län har god beredskap för den förväntade befolkningsökningen och att den allmänna VA-försörjningen inte utgör ett hinder för ny bebyggelse. Vad som däremot riskerar att bli en stor utmaning för VA-bolagen är ökat tillskottsvatten till följd av klimatförändringarna och ökad andel hårdgjord yta som kommer sig av att länets urbana delar förtätas och expanderar. Utredningen bekräftar också att tillgången till reservvatten i länet behöver säkras.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet
Särskild miljökonsekvensbedömning är inte relevant i detta ärende.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Maja Berggren